

*Демелько Інна,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
innademelko18@gmail.com
Науковий керівник:
кандидат філологічних наук, доцент
Бородіца Світлана*

ПОВІСТЬ «КЛИМКО» Г. ТЮТЮННИКА В ЕКЗИСТЕНЦІЙНОМУ АСПЕКТІ

«Климко» – відома повість Г. Тютюнника, події якої розгортаються на фоні порушених екзистенційних питань людства у важких життєвих умовах в період війни та безнадії. Головним персонажем твору змальовано дитину, котра намагається знайти себе та сенс життя в загроженому соціумі. Упродовж розгортання сюжету Климко стає свідком недитячих реалій, які змушують його загартовуватися психологічно та фізично [2, с. 181]. Для хлопця важливо допомогти іншим та піклуватися про них так, як уже, на жаль, ніхто не турбується про нього.

Убачаємо ключовий момент повісті в епізоді на початку повісті, коли персонаж вирішує піти сотні кілометрів по сіль, завдяки якій може допомогти собі та іншим врятуватися від голодної смерті. Ситуація демонструє глибокий вияв екзистенціалізму, адже під час війни Климко зумів проявити людяність, відповідальність, не притаманні багатьом дорослим. Простежуємо його внутрішній конфлікт у бажанні до життя разом із неодмінною допомогою для інших, що вкотре підтверджує його чоловічу мужність.

Климко розуміє абсурдність життя у воєнний час, постійно опиняючись екзистенціальних ситуаціях вибору. Він стає свідком людських страждань, що сприяє тому, аби мрії та фантазії все ж поступилися місцем правді та реаліям тогочасності. І саме такі жорстокі події стають ключовими у творенні його особистості та духовного зростання. Климко приймає усі труднощі, при цьому

вчиться робити вибір, щоб гідно дійти до власного пізнання та зрозуміти значення того, що його очікує.

Хлопчик втілює людські прагнення, які мають примиритися із жорстокими реаліями. Тут Климко виступає як індивід, що всупереч усім складним подіям прагне знайти власне місце у недитячому світі. Його зрілість та самостійність є не тільки способом вижити в тогочасному суспільстві, а насамперед засвідчують властивість до наполегливого пошуку сенсів попри важкі часи задля особистісної та національної ідентичностей. Климко у юному віці залишається сам, тому змушений розуміти, що життя вже не буде таким, як раніше. У його ще дитячій душі панує відчуття безнадійності та беспорядності, він ніби втрачає самототожність, не може віднайти власне місце у світі війни та руйнувань. Тоді його існування зосереджується навколо звичайного людського виживання, наснажуючись лише спогадами про світле минуле.

Г. Тютюнник зумів майстерно передати і фізичні випробування Климка, і його екзистенційні пошуки, які супроводжують його протягом важкого шляху по сіль і назад додому. Кожна побутова деталь повсякденного життя хлопчини надає твору символічного змісту, бо увиразнює складність буття, боротьбу за життя та внутрішній захист у період повного виснаження. Головний персонаж, зображений із сильним внутрішнім стрижнем, постійно задає собі питання, щоб розуміти, чого прагне, навіщо мандрує та чи має взагалі право на життя. Уявне лякання себе по лобі вказує на самоконтроль і дисципліну, аби швидко повернутися до головної мети.

Надважливий аспект аналізу повісті «Климко» полягає в осмисленні теми відповідальності хлопчика за інших та прагненні повернутися туди, де його чекають. Він розуміє, що є вагомою частиною життя дорогих йому людей, кого залишив на початку шляху. Цитата: «Я прийду до вас, тітонько Марино. Як тільки не стане в нас голоду, так і прийду або приїду. А зараз треба мені назад, мене там ждуть...» [4, с. 295] – емоційно описує його внутрішнє почуття обов'язку і відповідальності за людей, які в його пам'яті назавжди, навіть коли він був змушений їх залишити на певний час.

Сили рухатися вперед додає розуміння, що він комусь дуже потрібен і на нього нетерпляче чекають. Він знає: його існування важливе для інших також, тому мусить витримати усе, попри небезпеку та страждання. Чуттєво прочитуємо епізод, де поїзд рушає, а Клишко так і залишається сам із болем, втомою. Так Г. Тютюнник по-своєму зобразив на тлі байдужості ворогів надзвичайну стійкість Клишка, який жодного разу не втратив надії і не засумнівався в її необхідності, продовживши мандрівку, як би тяжко не було. Наприкінці повісті, коли Клишко помічає чоловіка в солдатському галіфе, він миттєво усвідомлює небезпеку, опинившись знову перед екзистенційним вибором: хлопчик може залишитися в безпеці, але знову ж моральний обов'язок змушує його діяти. Він кричить, вказуючи чоловікові дорогу: «Туди, дядю, біжіть! – закричав він, показуючи рукою праворуч від себе. – Туди! Там балка!..» [4, с. 300]. Цей вчинок умотивований не лише прагненням врятувати людину, а передусім став сміливим актом людяності, що дозволяє читачеві вважати його самопожертвою головного персонажа. У результаті цієї ситуації Клишко отримує поранення: «Він уп'явся пальцями в діжурку на грудях, тихо ойкнув і впав» [4, с. 301]. Глибокий розпач попри фізичний біль охопив хлопця. Поранення, несумісне з життям, привело до смерті Клишка, що стала справжнім горем для всіх, хто був поруч. А цитата «З пробитого мішка тоненькою білою цівкою потекла на дорогу сіль» [4, с. 301] підкреслює безглуздість, антигуманність війни, невідворотність людських втрат. Сіль, яка стала символом виживання, в той же час перетворюється на символ стійкості невинної дитини, перед якою тільки відкривалося життя.

Отже, повість для дітей «Клишко» Г. Тютюнника в екзистенційному аспекті демонструє наполегливу боротьбу людини за життя, при цьому порушуючи складні буттєві питання відповідальності, співчуття та моральних цінностей загалом, жертвності, що визначають сутність людського існування в абсурдних умовах воєнної дійсності. Цим чільний твір українського письменника актуальний і сьогодні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білецький О. Проза взагалі й наша проза 1925 р. *Літературно-критичні статті*. Київ: Дніпро, 1990. С. 51-90.
2. Козяр М. Сюжетно-композиційні особливості новел Григора Тютюнника. *Студентський науковий вісник*. 2005. №10. С. 181-182.
3. Тарнашинська Л. Григір Тютюнник: «З любові й муки народжується письменник...»: біобібліогр. Нарис. Київ: М-во культури і туризму України, ДЗ «Національна парламентська бібліотека України», 2011. 136 с.
4. Тютюнник Г. Вибрані твори: навч. Посібн. Київ: Грамота, 2008. 399 с.
5. Українська література в просторі культури і цивілізації : зб. Наук. Пр. студентів, аспірантів і молодих вчених / відповід. Ред. Н. В. Горбач; ред.-упоряд. В. М. Ніколаєнко. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2022. 221 с.

Руда Аліна,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
[*alinaruda2905@gmail.com*](mailto:alinaruda2905@gmail.com)
Науковий керівник:
кандидат філологічних наук, доцент
Бородіца Світлана

МОТИВИ ПОЕТИЧНОЇ ЗБІРКИ «ПАЛЬМОВЕ ГІЛЛЯ» А. КРИМСЬКОГО

Дослідження творчості Агатангела Кримського є важливим для розуміння розвитку української поезії кінця XIX – початку XX століття. Збірка «Пальмове гілля» митця внесла новий струмінь в українську поезію, представивши екзотичні та східні теми, які раніше не були настільки глибоко інтегровані в українське письменство. А. Кримський збагатив його образами та мотивами Сходу, включивши у свої твори пейзажі півдня та ніжну лірику, характерну для